

מלחמת "חרבות ברזל": עת מבחן להתמודדות המערב עם איום מבית

אהוד רוזן ושחר עילם | 13 בנובמבר, 2023 | גיליון 1786

מאז 7 באוקטובר ותחילת מלחמת "חרבות ברזל" ועל רקע תסיסה ציבורית גוברת וגל הפגנות מחאה המתוייגות "פרו פלסטיניות", נרשמת עליה תלולה בתקריות אנטישמיות ואנטי-ישראליות במדינות המערב. היקף ההפגנות ועוצמתן רבים הרבה יותר מבעבר, בעוד זהות המארגנים של רובן אינה מפתיעה. כמו בשני העשורים האחרונים, מדובר בפעילים בארגוני חברה אזרחית. רבים מהם בעלי אג'נדה אנטי-מערבית מובהקת במסווה של קידום זכויות מיעוטים, המשתייכים ל"ברית האדומה-ירוקה" שמובילה גם את מסע הדה-לגיטימציה לישראל ואת קמפיין החרמות נגדה (BDS) – ארגוני שמאל רדיקלי, ובכללם גופים המזוהים עם תמיכה בחזית העממית לשחרור פלסטין (חז"ע), הפועלים ביחד עם ארגוני אסלאם פוליטי. כיצד מגיבות ממשלות המערב להתפרצות השנאה והאלימות והאם ישכילו להתמודד עם בעיות השורש הפנימיות המאיימות על ביטחון אזרחיהן (יהודים ולא-יהודים כאחד) ועל יציבותן?

מאז ההתקפה הרצחנית של חמאס ב-7 באוקטובר 2023 ופרוץ מלחמת "חרבות ברזל", חלה עליה תלולה בהיקף התקריות על רקע אנטישמי ואנטי-ישראלי במדינות המערב. הללו [כוללות](#) פגיעות פיזיות ביהודים, איומים לפגיעה, ניסיונות פגיעה במוסדות ציבור, כתובות גרפיטי הנושאות מסרים אנטישמיים, ושיח שנאה והסתה במרחב הציבורי, כולל בתקשורת וברשתות החברתיות. מדי יום מתקיימות ברחבי העולם עשרות הפגנות שבהן נשמעות סיסמאות תמיכה בהתנגדות אלימה ("אנתיפאדה") לשחרור פלסטין "מהנהר ועד הים". כמו בעבר, מרבית ההפגנות הגדולות במדינות המערב מאורגנות על-ידי ארגוני חברה אזרחית המשתייכים ל"ברית האדומה-ירוקה". גופים אלה הם חלק מרשתות אידיאולוגיות, שמובילות כבר למעלה משני עשורים את מסע הדה-לגיטימציה לישראל ואת קמפיין החרמות נגדה (BDS). רבים מהם מקדמים למעשה אג'נדה רחבה יותר, שפונה לקהלים מערביים וחותרת תחת הסדר הדמוקרטי-ליברלי, במסווה של מאבק לזכויות אדם ומיעוטים:

- ארגוני שמאל-רדיקלי מערביים ולצידם ארגוני שמאל-רדיקלי ערבי, דוגמת רשת "צאמדות", המזוהה עם ארגון הטרור 'החזית העממית לשחרור פלסטין' (חז"ע), שמפעיל קמפיינים ומארגן הפגנות ברחבי העולם בקריאה לשחרור "אסירים פוליטיים" המשויכים לארגון.

- ארגונים וקבוצות מרקע אסלאמיסטי (אסלאם פוליטי), שרבים מהם מזוהים עם פעילות "האחים המוסלמים" (תנועת האם של חמאס) ברחבי העולם.

פעילות גורמי שמאל רדיקלי

בעשורים האחרונים, פורחות במערב תיאוריות פוסט-קולוניאליסטיות שנוולו בקמפוסים מובילים, שלפיהן ה"מלחמה בטרור" שהכריזה ארצות הברית לאחר פיגועי 9/11 נועדה לכבוש מחדש את המזרח התיכון. קבוצות רדיקליות שונות, שחיפשו לאחר נפילת ברית המועצות יעד חדש להתאחד סביבו, זיהו את ישראל – בהיותה דמוקרטיה ליברלית בעלת יחסים קרובים לארצות הברית – כסמל וכיעד קל לניגוח. ישראל כולה מוצגת כהתנחלות קולוניאליסטית, המפעילה משטר "אפרטהייד" של ה"אדם הלבן" ה"מדכא" את הפלסטינים ה"מדוכאים". הללו מוצגים כ"עם הילידי" – קורבן לטיהור אתני, שאדמתו נגזלה וזכויותיו נרמסות.

גישה זו כלפי ישראל זוכה לתמיכה רחבה בזכות מגמת ההצטלבות (intersectionality) שמניעה קבוצות מיעוט מוחלשות בעלות אג'נדות שונות להתאחד נגד הממסד ה"מדכא" – כולל זה שבמדינות המערב עצמן. לכן, תמיכתה של פעילת האקלים הרדיקלית גרטה תונברג בנראטיב הפלסטיני-חמאסי אינה מפתיעה ואינה היחידה. במקרה דומה, פעילה [שהודתה](#) כדוברת הארגון האקטיביסטי הבינלאומי למען האקלים Fridays for Future (FFF) האשימה את ישראל ב"רצח עם", ואת נשיא הארגון היהודי המוביל בגרמניה ביצירת "אווירה של פוגרום" נגד פלסטינים. ומנגד, הסניף הגרמני של הארגון הוציא הודעה שתומכת בזכותה של ישראל להתקיים, וקובעת כי המשפט ההומניטרי הבינלאומי חל על כולם וזכויות האדם צריכות להישמר. בנוסף התעורר בסניף ויכוח פנימי בשאלה האם לפרוש מהפעילות הבינלאומית של ארגון האם. גרמניה היא דוגמה טובה לוויכוח בקרב גורמי השמאל הרדיקלי, בין תומכי ישראל למתנגדיה. מספר גופים הנמנים באופן מסורתי עם השמאל הרדיקלי במדינה [הצטרפו](#) לקריאה לקנצלר שולץ ולממשלה להוציא מחוץ לחוק את חז"ע, רשת "צאמדון", חמאס ו-Palästinensische Gemeinschaft Deutschland (PGD), המוכר כגוף הפרו-חמאסי המוביל במדינה, ולנתק את הקשרים עם איראן.

פעילות הרשתות המזוהות עם "האחים המוסלמים"

מעבר לפעילות הענפה של זרוע חמאס-חו"ל, במשך שנים רבות נסמך חמאס במדינות המערב על פעילות רשתות החברה האזרחית המזוהות עם "האחים המוסלמים", מבחינה פוליטית, תקשורתית, חברתית-חינוכית וגם פיננסית. הארגונים האסלאמיסטים במערב אינם זוכים בדרך כלל לתמיכת רוב המוסלמים שם, ובכל זאת השכילו לנכס לעצמם את ייצוג הקהילות המוסלמיות בפני השלטונות. הם נתפסים ככוח מאורגן הפועל נגד הסדר ההגמוני ה"מערבי" וזהו הבסיס לקשרים שלהם, החל מראשית שנות ה-2000, עם קבוצות שוליים ואיגודי עובדים מרקע שמאלי-רדיקלי, שהובילו להקמת "תנועת ה-BDS" ולהרחבת שיתופי הפעולה במסגרת ה"ברית האדומה-ירוקה". בשנים האחרונות חל שינוי בעמדתן של חלק

ממדינות אירופה ביחס לפעילות האסלאמיסטית בארצן, וזו נתפסת יותר ויותר כגורם לרדיקליזציה הפוגע בהשתלבות ובלכידות החברתית.

בהפגנות הנערכות בשבועות האחרונים בקמפוסים המובילים בארצות הברית, [ניתן](#) לראות את המעורבות הרבה של Students for Justice in Palestine (SJP), ארגון אסלאמיסטי במהותו [שהפך](#) ל"היברידי" וכולל כיום פעילים מרקעים שונים. בניו-יורק, שותפים לארגון ההפגנות הרחבות, בין השאר, ארגוני שמאל-רדיקלי כולל רשת "צאמדון", ביחד עם Muslim American Society (MAS) המזוהה עם פעילות "האחים המוסלמים", ועם ארגון "היברידי" נוסף – Within Our Lifetime (WOL).

בגרמניה ניתן לראות את מעורבותו הרבה בהפגנות של אחד מבכירי הרשת הפרו-חמאסית המזוהה עם "האחים המוסלמים" באירופה, מאג'ד אל-זיר. אל-זיר משתף בחשבון ה-X שלו קליפים מההפגנות בכל רחבי אירופה, ואף [שיתף](#) למשל את לוח הזמנים של הפגנות בהולנד שאותן אירגן Palestijnse Gemeenschap in holland (PGNL), המנהל בחודשים האחרונים קמפיין לשחרורו של אמין אבו-ראשד, אף הוא דמות בכירה באותה רשת, שנמצא במעצר בהולנד מאז חודש יוני האחרון, ונחקר בחשד למימון חמאס.

המענה מצד ממשלות המערב

בשנים האחרונות, לאור התגברות האנטישמיות ברחבי העולם, נקטו ממשלות רבות צעדים לשיפור ההתמודדות עם האיום – תוגברה מאד האבטחה סביב מוסדות יהודיים, גובשו אסטרטגיות למאבק באנטישמיות [באיחוד האירופי ובארצות הברית](#), ומונו במדינות רבות בעלי תפקידים לתיאום הפעילות בתחום. במקביל, לאחר פיגועי הטרור הגדולים על אדמת אירופה בידי מוסלמים תומכי אל-קאעדה ודאע"ש, ונוכח האלימות הגוברת גם מצד גורמי ימין רדיקלי, הלכה והתגבשה ההבנה [בבריטניה](#) ובמדינות נוספות באירופה כי לצד מניעת אלימות על רקע אידיאולוגי רדיקלי (Preventing Violent Extremism, PVE), יש לזהות ולהכיר גורמים שחושפים את בני הדור הצעיר לאידיאולוגיות כאלה, ולמצוא דרכים יעילות למנוע הידרדרות לאלימות של מי שנחשף אליהן (Preventing Extremism, PE).

מאז תחילת המלחמה בין ישראל לחמאס, הרשויות **בצרפת** פועלות לאיסור גורף של ההפגנות. קנצלר **גרמניה** הכריז על כוונת הממשלה להוציא את רשת "צאמדון" מחוץ לחוק, ושרת הפנים אמרה כי היכן שהדבר ניתן, היא תומכת בגירוש תומכי חמאס מחוץ למדינה. עיתון ה'בילד' פרסם מניפסט בן 50 נקודות עם דגש חברתי למי שמעוניין לחיות בגרמניה. **בבריטניה**, שרת הפנים כינתה את ההפגנות "מצעדי שנאה", ונפגשה עם ראשי המשטרה במטרה להדק את הפיקוח עליהן. **בארצות הברית**, ראש ה-FBI הזהיר מפיגועים שמקור ההשראה להם הם אירועי ה-7 באוקטובר ובמקביל מתקיים דיון ציבורי סוער סביב תפקידם של ראשי האוניברסיטאות בהתמודדות עם גילויי השנאה והאנטישמיות בקמפוסים.

סיכום והמלצות

אירועי 7 באוקטובר אינם עוד סבב הסלמה בסכסוך המתמשך בין ישראל לפלסטינים, אלא נייר לקמוס לשמירה על הערכים ההומניים-ליברליים של העולם הנאור, כפי שכתב הנשיא יצחק הרצוג במכתב לנשיאי האוניברסיטאות והמכללות בארצות הברית (7 בנובמבר): "This conflict is far more than a clash between Israel and Hamas: At stake is whether the enlightened world will defend the basic norms of humanity, or choose to accept, even support, their violation".

עיקר הדיון סביב קמפיין הדה-לגיטימציה לישראל נגע בשנים האחרונות בשאלת גבולות חופש הביטוי במרחב הציבורי והמשמעויות המשפטיות של גבולות אלה. הדיון כמעט לא עסק בניצול הציני והמסוכן של קבוצות רדיקליות וארגוני טרור את המרחב הציבורי במסווה של שיח זכויות ותיקון עוולות חברתיות.

לפיכך, זוהי שעת מבחן וגם הזדמנות להתמודדות של הדמוקרטיות הליברליות עם איומים הנשקפים להן, בראש ובראשונה מבית, מצד גורמים המנצלים את האפשרויות שמקנה מערכת דמוקרטית-ליברלית כדי לקעקע מבפנים את עצם קיומה.

המבחן העיקרי הוא הגדרה מושכלת של גבולות השיח והפעילות במרחב הציבורי, ופעולה תקיפה נגד מי שמפר אותם בצורה בוטה. זהו מבחן למנהיגי ציבור בכל הרמות ובכל המערכות, שנדרשים לסמן קו ערכי ברור בין מותר לאסור. זהו מבחן לממשלות ולממסדים, הנדרשים לגבש מדיניות כוללת כמענה לאתגרים ולאיומים כבסיס לחקיקה, לנהלים ותקנות, ולצעדי אכיפה מתאימים. זהו גם מבחן למי שמשפיעים על עיצוב התפיסות והעמדות של ציבורים גדולים – ובכללם אישי ציבור, משפיענים והעומדים בראש גופי תקשורת, מפעילי רשתות חברתיות, מוסדות חינוך ותרבות, מנהיגים דתיים ומחנכים.

ולסיום, עבור ישראל והקהילות היהודיות ברחבי העולם זהו מבחן ליכולתן לרתום יחדיו שותפים בעולם למאבק בדה-לגיטימציה לישראל ובאנטישמיות כחלק מההתמודדות עם בעיות השורש הרחבות של רדיקליזציה ושיח שנאה לצד האידאולוגיות, המנגנונים והגופים שמזינים ומפיצים אותם.

* מאמר זה מתפרסם במסגרת פרויקט מחקר משותף ל-INSS ולמשרד החוץ, העוסק בתפיסות ביחס ליהודים ולישראל במרחב הערבי-מוסלמי והשפעותיהן על המערב. לפרסומים נוספים מוזמנים לעיין [בעמוד הפרויקט](#) [באתר המכון](#).

* עורכי הסדרה: ענת קורץ ואלדד שביט